

רותי תמיר - בפנטומימה, מאחורי כל מבט עומד גם סיפור

שינב רוזנבליט

"אושר" הוא שמו של מופע תיאטרון-מחול שמעלה בימים אלו רותי תמיר (35), ילידת תל-אביב, היא בת לאב שעוסק במסחר ולאם אמנית אך את אהבתה הנאיבית לתיאטרון ואת תאוות הבמה שלה ירשה, לדבריה, דווקא מסבה, יעקב טימן, ממקימי "המטאטא" - התיאטרון הסאטירי הראשון בארץ. כילדה רקדה בסטודיו של גליה גת ורותי לרמן (רקדניות במחזור הראשון של להקת בת-שבע). כשמלאו לה 10 החלה ללמוד בבית הספר של בת-דור, שם סייעו לה מורותיה (דליה קושט וסיקי קול) להגיע להכרה כי נועדה לעסוק במחול באופן מקצועי. בבת-דור נחשפה תמיר לשיטת גרהאם, בה מצאה כלי ביטוי להבעת רגשותיה בתנועה. הדרמטיות שבשיטה הלמה את אישיותה הדרמטית ממילא, והכתיבה את המשך עיסוקה של תמיר בפן הרגשי וההבעתי של המחול. עוד בילדותה היתה מלאת אהבה ותשוקה לעולם הבמה, וכבר אז, היא אומרת, היה לה ברור, שתהיה כוריאוגרפית כשתגדל. בגיל 14 נאלצה תמיר לעבור עם הוריה למיאמי, שבארה"ב, והתקבלה לבית הספר לאמנויות New world school of the arts, שם למדה שנתיים במסלול שתוכנן עבורה, ושילב לימודי מחול ותיאטרון. בבית הספר גילתה תמיר את הפנטומימה, ששבתה אותה בשפתה המשלבת כישורי תנועה עם משחק. את לימודי הקולגי המשיכה באותו מקום, ואת התואר הראשון השלימה בתיאטרון ב-Florida International University; שם כבר יצרה מספר כוריאוגרפיות לקבוצות, לימדה פנטומימה והחלה לגבש את שפתה הייחודית בתיאטרון תנועה. בהמשך למדה תמיר ב-The Grandston school for Mimes שבאוהיו, אצל המורה גרג אולסטון, שתרם להתמקצעותה בתחום הפנטומימה. הלימודים כללו שיעורי בלט קלאסי, שיעורי משחק וקצב וכן שיעורי טכניקה של פנטומימה, שעיקרם עבודה על הפרדה בין חלקי הגוף - למשל כיצד להניע את הראש בנפרד מהצוואר, ואת הכתף בכיוון שונה מזה של הזרוע. הפרדה זו בין איברי הגוף היא התשתית לאמנות הפנטומימה, שמתייחסת, לדברי תמיר, אל הגוף כאל מריונטה קשורה בחוטים. כאשר סיימה את לימודי התיאטרון נסעה תמיר לפריז, לבית ספרו של אמן הפנטומימה דה-קרו (מי שהיה המורה של הפנטומימאי הנודע מרסל מרסו); אצל דה-קרו נלמדה שפת ה"מימה", שבשונה מן הפנטומימה המוכרת, כמעט שאין בה הבעות פנים, והדגש מושם על הבעה שנוצרת מתוך עבודה עם איברי הגוף. כיום, לבד מהיותה יוצרת עצמאית בארץ, מלמדת תמיר את שפת

לעבוד ביוני 2000. בתוך כדי קריאה במחזותיהם של השלושה, הרגישה תמיר שהיא עורכת מסע למקורותיה שלה, וכי סוגת מחזה האבסורד הולמת את השקפתה האמנותית; מחד, היא מאוד דרמטית (גם באישיותה), ומאידך, היא דוגלת במינימליזם ובצמצום מירבי של אמצעי הבמה (מיעוט מבצעים, מיעוט תפאורה, והעדר חיזיון גרנדיוזי). תמיר מעידה, ש"אושר" (המתארת אשה ביום חתונתה לגבר שאינו אלא בובה) נולדה גם מתוך תהיות שלה עצמה ומתוך תשוקתה לאהבה אמיתית ולזוגיות יציבה, ומתוך רצונה שלה להתאים לנורמות החברתיות המקובלות.

הפנטומימה בבתי ספר לאמנות, וגם מעבירה סדנאות לרקדנים. לדבריה של תמיר, יש בארץ מחול ויש תיאטרון, אבל "מה שביניהם" חסר על הבמה הישראלית. גם תיאטרון המחול לסוגיו, אומרת תמיר, חייב להתבסס על טכניקה מוגדרת. ה"מימה" היא אחת הטכניקות האפשריות לשילוב של מחול ותיאטרון. ואכן, ביצירתה "אושר", משלבת תמיר פנטומימה עם מחול. כדי להסביר את אהבתה לפנטומימה היא מצטטת מדבריו של דה קרו: "פנטומימאי צריך להיות רקדן בגופו ושחקן בנפשו" (וכנראה שהיא מרגישה קצת כזו).

תמיר מסבירה שהפנטומימה היא אמנות האשליה: באמצעות הבעות פנים ותנועת הגוף מייצר האמן המבצע התרחשות. במהלך היצירה חייב הפנטומימאי להפעיל את הדמיון, כך שינוע מהריאליסטי לגרוטסקי, לפעמים בתוך שניות. לתפיסתה של תמיר, ההבדל העיקרי בין מחול לפנטומימה הוא שהמחול מופשט יותר. כך אפשר ליצור מופע המתמשך שעה ארוכה על נושא מסוים, למשל, על בדידות או על אהבה. גם הפנטומימה של דה-קרו, שתמיר מושפעת ממנה, עוסקת בנושאים גורליים, מהותיים: החיים והמוות, מיקומו של בן האנוש ביקום שסביבו, ואהבה, אבל בפנטומימה אין תנועה בלי מחשבה שעומדת מאחוריה. מאחורי כל מבט, כל הבעת פנים או גוף, עומדת הצדקה מחשבתית, ועומד גם סיפור, בעוד שבמחול מביעים אוירה, רעיון כללי, ולא דווקא סצנות סיפוריות. דווקא ה"מימה", בה התמקצה תמיר, היא שפה תנועתית, שהדגש בה הוא על תנועות הגוף ופחות על הבעות הפנים, ובכך הופכת ההבעה באמצעות התנועה למופשטת יותר, שכלתנית פחות, וקרובה יותר למחול. הבדל נוסף בין הפנטומימה למחול הוא בכך שבעוד שבמחול התנועה זורמת, והקפאת התנועה (הנפוצה במחול העכשווי) גם היא חלק ממשפט תנועתי המשכי, הפנטומימה לסוגיה מלאה בעצירות דרמטיות, וכל כולה מתרחשת ברגעים שבין עצירה לתנועה.

בעבר יצרה רותי תמיר (לגוונים 97') את "אגרוף", יצירה שהיא מעין קולאז' תמונתי של סצנות מאבק. ב-99 יצרה את "בובי וגוני", הצגת ילדים לא שגרתית, שזכתה לאהדה והיא מועלית על הבמה גם היום. תמיר חצויה בדילמה המתמשכת (המעסיקה כמעט את כל אמני הפרינג'י) שבין הרצון לפופולריות לבין הרצון להיות נאמנה לחלוטין לאמת הפנימית שלה, שרוב הפעמים איננה תואמת לטעם הקהל, שמורגל במופעים קונוונציונליים. ברוב המקרים, למרות הקושי,

בוחרת תמיר באפשרות השנייה.

על "אושר", 'קומדיה אבסורדית'

(כהגדרתה של תמיר)

בהשפעת תיאטרון

האבסורד של

פינטר, בקט

ויונסקו,

החלה

"אושר" מאת רותי תמיר
"Happiness" by Ruthi Tamir